

BESZÁMOLÓ

A „BLACK OR WHITE?” PROJEKT

BUDAPESTI SZEMINÁRIUMÁRÓL

Az Európa a Polgárokért program és a Nemzeti Civil Alapprogram támogatásával 2010 február 9 és 11 között lezajlott „Black or White?” projektünk első szemináriuma. Az eseményen összesen 35 fő vett részt 6 európai uniós országot képviselve (Portugália, Bulgária, Németország, Görögország, Lengyelország és Magyarország). A szeminárium tematikája az illegális foglalkoztatás, az ennek a kiküszöbölésére alkalmas egyik eszköz, a szociális gazdaság, és e témákon keresztül Magyarország 2011-es Európai Unió elnökségi periódusa köré fókuszált.

A szeminárium első napja a külföldi szakértők érkezését követő közös vacsora és a szeminárium megnyitását követően a projektet megvalósító nemzetközi konzorcium koordinátor-gyűlésével végződött.

A február 10.-i egész napos munkát 9 órakor **Apró Antal Zoltán**, a Nonprofit Szövetség programvezetője nyitotta a szeminárium céljainak és a program ismertetésével. Nyitóelőadásában vázolta az illegális foglalkoztatás hatásait, természetét, illetve kiemelte a szociális gazdaságok szerepét a jelenség visszaszorításában, ill. megfogalmazta, hogy a magyar elnökségi év egyik csatlakozó tematikája is lehetnének ezek a kérdések. A felvezetés után **Juhász Judit szociológus következett**, aki „Migráció és illegális munkavégzés” c. előadásában feltárta a szeminárium résztvevői előtt az illegális munkavégzés, mint jelenség körüli definíciós bizonytalanságot, kitérve a pontos adatok hiányára, melyek a fekete és szürke gazdaság természetéből adódnak. A migráció és az illegális foglalkoztatás kapcsolatának tisztázása során az előadás hallgatói megérthették a fekete és szürke gazdaságba menekülők motivációit, valamint ezek gazdasági és földrajzi hátterét. A délelőtti programot **Csáky Gyopár**, az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány szakértője folytatta: Előadásában részletesen ismertette a szociális gazdaságok működésének törvényi hátterét, illetve számos, példaértékű kezdeményezés részleteit, kitérve az OFA releváns programjaira. **Kiss Csaba**, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség munkatársa „Foglalkoztatás kifehérítése az EU-s források igénybevételével” c. előadásában bemutatta a jelenség negatív jellemzőinek mérséklésére felhasználható EU-s források szerkezetét, illetve a Társadalmi Megújulás OP rendelkezésre álló eszközeit.

Az elhangzott előadásokat pódium-beszélgetés követte, melynek témáját a civil és az állami szektor együttműködése képezte. **Apró Antal Zoltán** moderálásával lezajlott nyílt beszélgetés során mindkét szektor képviselői őszintén hangot adhattak az egymással szemben támasztott elvárásokról, az elmúlt évek kedvező és kedvezőtlen tapasztalatairól és a jövőbeni együttműködés lehetséges irányairól. A beszélgetés résztvevői **Szentirmai Judit** (koordinációért felelős helyettes államtitkár, Szociális és Munkaügyi Minisztérium), **Hegedűs**

Lajos (elnöke a nemzeti szintű Fogyatékosügyi Tanácsnak és a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetségének, emellett a Gazdasági Szociális Tanács tagja), **Gúr Adrienn** (főosztályvezető-helyettes, Állami Foglalkoztatási Szolgálat Rehabilitációs és Szociális Igazgatóság,), **Aladi Gusztáv** (ügyvezető Igazgató, Kontakt Nonprofit Kft) és **Dávid István** (ügyvezető Igazgató, Motiváció Alapítvány) voltak. A délutáni munka zárása **Yavor Kirov** (BIVEDA, Bulgária), **Michael Fahndrich** (BAG EJSA, Németország) és **Dr. Katsas** (NOSTOS, Görögország) prezentációival záródtak, melyek nemzetközi kitekintést nyújtottak a szeminárium tematikáiról, illetve reflektáltak a délelőtt során korábban elhangzott tényekre, érvekre, javaslatokra. Az előadások anyagai ppt-formátumban megtalálhatóak a Nonprofit Szövetség (www.humuszolg.hu) és a projekt önálló honlapján (www.blackorwhite.yes-forum.eu)

Ezt követően után **Sátor Balázs**, (igazgató, HAND szövetség) ismertette a 2011-es magyar EU-elnökség periódusának kihívásait, a kormányzat célkitűzéseit. Előadásában kitért Európa egyéb országainak tapasztalataira is. Gondolatmenetének meghatározó vezérfonala volt a civil részvétel fontosságának hangsúlyozása. Kiemelte, hogy további erőfeszítések szükségesek az aktivitás fokozására többek között és kiemelt fontossággal az új pénzügyi ciklus társadalmi vitájában. Az előadást követően nyílt kerekasztal beszélgetés következett, melynek célja a nap során felhalmozott ismeretanyag alapján a magyarországi helyzet értékelése, párbeszéd indítása volt. Végső célja a szeminárium-sorozatnak a nemzetközi szakértő-csoport aktív részvételével kialakítandó egységes állásfoglalás megalkotása. **Szentpétery Elemér**, a Nonprofit Szövetség nemzetközi programvezetője vezette fel a beszélgetés céljait és a munka struktúráját majd **Apró Antal Zoltán** a magyar szakértői csoportnak adott szót, 5 perces keretet nyújtva szervezetük bemutatására. Dávid István a Motiváció Alapítvány szolgáltatásai kapcsán elmondta, hogy 60 munkatársuk megváltozott munkaképességű, zömében fogyatékossgal élő személy. **Michael Fahndrich** reflexiójából megtudhattuk, hogy Németországban sok hasonló, civil szervezet működik ugyanannak a célcsoportnak igényeit figyelembe véve – országos ernyőszervezetük is létezik -, bár az általa képviselt szervezet (BAG EJSA) a hátrányos helyzetű fiatalokat, köztük a migránsokat tartja célcsoportjának. A résztvevők a diszkusszióból megtudhatták, hogy főleg állami szubvenciók biztosítják a BAG EJSA működési költségeit, ezen kívül EU-s forrásokat pályáznak meg specifikus projektekre. A **WRZOS** képviseletében érkezett szakértői csoport beszámolt a lengyelországi tapasztalatokról. Az országban van különálló, a szociális munkáról szóló törvény, de nonprofit szervezetek együttműködhetnek

önkormányzatokkal is. **Iwona Zukiert** nagy tapasztalatokkal rendelkezik, a szociális vállalkozásokról, jelenleg hatnak a vezetését látja el.. A munka során sok jelentős számú társadalmilag kirekesztett, hátrányos helyzetű egyént sikerült beilleszteni és reintegrálni a munkaerőpiacokra. Rendelkezésre állnak felkészítő tréningek is szociális gazdaságok alapítására. A finanszírozási háttérrel elmondta, hogy állami szubvenciót csak az indításhoz kaphatnak, folyamatos, normatív jellegű támogatás nincs. A szociális gazdaságok főleg a foglalkoztatási arányok javítását szolgálják, de a támogatás hiánya miatt életben maradásuk függ a piaci viszonyok eredményes

figyelembe vételétől. A törvényi háttérrel kapcsolatban a lengyel csoport beszámolhatott egy a közelmúltban hatályba lépett változásról, melynek értelmében nonprofit szervezetek is alapíthatnak szociális gazdaságokat. További pozitív tapasztalatokról számolhattak be az állami és a harmadik szektor együttműködéséről: *a tervezések során mind piaci, mind önkormányzati, mind civil szereplők meghívást kapnak.* Iwona hozzászólása után **Tóth István (Munkanélküliek és Állskereső Egyesületek Országos Szövetsége)** kapta meg a szót, aki elmondta, hogy a MÁEOSZ-t munkanélküliek hozták létre alakulásakor. Szociális gazdasággal kapcsolatban a hátrányos helyzetűek reintegrációját célzó programjukat ismertette, illetve beszámolt az egyre szaporodó magyarországi gazdaságok alapítóinak naivitásáról, mely sokszor életképtelen, piaci mechanizmusoknak nem megfelelő eredményez. Ennek alapvető oka a magyar szabályozásban rejlik, ugyanis a kötelező hét alapítóból legalább ötnek munkanélkülinek kell lennie. Azonban jó gyakorlatokról is be tudott számolni.

Tóth István után **Dr. Bényei Andrásné**, a Nonprofit Szövetség ügyvezető igazgatója vette át a szót, kérdést intézve a résztvevőkhöz: véleményük szerint van-e realitása egy egységes stratégia megfogalmazására a szemináriumtematikájával kapcsolatban? A sok hasonló probléma, de a számos (pl. jogi) különbséget figyelembe véve. *Hogyan tudjuk a feketemunkát visszaszorítani? Mi a civilek szerepe? Mit kell tenni hazai és nemzeti szinten?* A 2011-es magyar elnökségi periódus előnyeit ki kell használni. **Tóth István** a jogi szabályozás átalakításával azonnali

eredmények elérésének lehetőségét mutatta be. Véleménye szerint egyes esetekben *csupán legálissá kell tenni a jelenleg illegális munkavégzést*, kifehérítve a gazdaságot. Példaként a Kiskörei Kistérség anomáliáit mutatta be. Bár statisztikailag a munkanélküliség nagy, viszont az életszínvonal magas, egyértelműen a fekete gazdaság térhódítása miatt. **Yavor Kirov** a bulgáriai BIVEDA képviselőjében kifejtette, hogy véleményük szerint egy egységes stratégia nagyszerű lenne, de nehézkesnek tartják azt minden európai országban megvalósítani. Úgy gondolják, hogy a közös stratégia követése a különböző országokban, visszajelzéseken és tapasztalatcserén alapulva sikereket érhet el.

Aladi Gusztáv (igazgató, Kontakt Nonprofit Kft, Zalaegerszeg) szerint a fekete gazdaság térhódítása az adórendszerből fakad. Kérdéseket fogalmazott meg az adórendszerrel ill. a társadalmi újraelosztásról, a gyakorlatokról a szemináriumon résztvevő országokban, hisz Magyarországon az adóterhek irreálisan magasak, 133 vizsgált országból a második legmagasabb. Kifejtette, hogy a nonprofit szervezetek egyre nagyobb mértékben lépnek fel foglalkoztatóként, ez a jelenség az illegális munkavégzés ellen hat és munkahelyeket teremt. A Kontakt **Nonprofit Kft** kb. évi 400 munkahelyet hoz létre, például az Út a munkába nevű program keretén belül. Ezekben a programokban résztvevők 30-40 százaléka addig a fekete/szürke gazdaság része volt. Tapasztalatai szerint az emberek legalább 25-30 százaléka adóelkerülő, ennek megfelelően borúlátó. Konkrét javaslatokat is megfogalmazott:

- *Nagyobb teret adni a civil foglalkoztatási szektornak*
- *Nagyobb pénzeszközöket indokolt biztosítani a civil foglalkoztatási szektornak*
- *Adócsökkentés, élénkítené a foglalkoztatást*
- *Szociális foglalkoztatást könnyítő jogszabályokat indokolt alkotni*

Michael Fahndrich Dr Bényei Andrásné kérdéseire reflektálva pesszimizmusának adott hangot. Szükség van stratégiára, képviselni kell a civil véleményt, pl. az *adócsökkentés* ügyében. Sok tekintetben közös álláspontra helyezkedhetünk, viszont a civil társadalom egyedül nem tud harcolni a feketemunka ellen, hiszen a jelenség mindig létezett, és teljesen nem fog eltűnni. Példaként a kalácsa intézményét hozta fel, de kiemelte, a körülmények változnak: a fiataloknak fontosabb a mindennapi élethez szükséges likviditás, nem hisznek a nyugdíjrendszerben, ezen kívül *nem bíznak az állami újraelosztó rendszerekben*, a befizetett adó felhasználásában. Véleménye szerint ez a legfontosabb probléma, ezen *attitűdök ellen kell harcolni*. Amíg a pénz ilyen fontos, senki nem akarn majd adót fizetni. **Dr. Kastás** csatlakozott Michael-hez, a problémát nem tudjuk eliminálni, de a jelenség „típusai” különböznek, így a problémát is több oldalról lehet és kell megvizsgálni. A kizsákmányolt munkavállalókat és a jogok érvényesülését akadályozó illegális munkavégzés ellen igenis harcolni kell. **Iwona Zukiert** látja lehetőségét annak, hogy egy közös dokumentumot dolgozzunk ki kormányaink és az uniós döntéshozók számára. Lobbi erőnk erősítésére az EU lengyel elnökségét citálja. Lengyelországban a feketemunka nem kapcsolódik a migráció problémájához, mint Németországban, vagy esetekben Magyarországon, ahol a fő probléma a hosszú idejű és a pályakezdők munkanélkülisége. Negatív fejleményként említi, hogy az ESZA humán-erőforrás fejlesztésére szánt támogatásokat főként piaci, és nem civil szervezetekre célozzák. Apró Antal Zoltán megjegyzi, hogy Magyarországon a 2007-2013 között igénybe vehető TÁMOP támogatások nagy részét maga a kormány magára költi ún. központi programokon keresztül. Közös javaslatuk a nyomásgyakorlás növelése *az Európa Tanács irányába, a támogatási struktúrák átalakításának érdekében*. Dávid István az elhangzottak kapcsán örömet fejezte ki, hogy mégis van közös Európa, majd saját javaslataival egészítette ki a párbeszédet:

- *Az állami ügynökségek időben nyújtsák a támogatásokat*
- *Ne próbálják meg központokból a vidéken végrehajtott programokat szabályozni, legyenek vidéken is teljes hatáskörű ügynökségek humán programokra is.*
- *Az ellenőrző szervek a végeredményt kérje számon, ne a módszert.*
- *Ne kényszerítsék a civileket elszámolási hazugságokba, lásd az uniós programoknál elszámolható 7% működési költség, a mely annyira kevés, hogy törvénytelenre kényszeríti a megvalósítót*

Dr. Bényei Andrásné az elhangzottak kapcsán kiemelte, hogy az irreális, 7%-os működési limit kapcsán nagyon fontos minél erősebb nyomást kell kifejteni mind nemzeti, mind Európai szinten. **Bistra Choleva**, a bulgár BIVEDA elnöke visszautalt Michael hozzászólására, kiegészítve azzal, hogy Bulgáriában az emberek nem hisznek a legális munkavégzésben, mert nem bíznak a kormányban. Az előző évben a nonprofit szektor erősödött, így a fiatalok növelhették kompetenciáikat, fejleszthették képességeiket, többek között a BIVEDA különböző projektjeiben. Előreláthatóan a szektor a következő években tovább erősödik. Véleménye szerint, a bulgár problémák nagyon hasonlítanak a magyarra.

Apró Antal Zoltán javaslatára a végleges javaslatcsomag megalkotását a résztvevők on-line formában folytatják, a következő lépésekben:

- *Az elkészült és e-mailen szétküldött jegyzőkönyv szerint az elhangzott javaslatokat a résztvevők rangsorolják.*
- *További javaslatokkal egészítik ki*
- *Strukturálják, véleményezik, gazdagítják a szemináriumi munkát*

A kerekasztal-beszélgetést **Szilveszter Mária**(elnök, Mozgáskorlátozottak Egymást Segítő Egyesülete) folytatta, aki mozgáskorlátozottak álláspontját képviselte. Ismertette a nehézségeket Nógrád megyében, mely Magyarország egyik leghátrányosabb helyzetű térsége. Külön kitért az akadálymentesítési folyamat akadozására, ismertette a Mozgáskorlátozottak Egymást Segítő Egyesületének erőfeszítéseit, melyeket többek között a Soros Alapítvány, az OFA, Phare programok

támogattak. A szociális vállalkozások kapcsán a résztvevőkkel megismertetett egy szegregált roma csoport újraintegrálását célzó programot, melyben munkaerő-piaci képzések mellett a célcsoport szociális gazdaságokban teremtette elő a telep-felszámolásának költségeit (Magyarországon 960, cigányok által lakott telep vagy telep-szerű, minimális komfort fokozatú életteret tartanak számon). Mária kiemelte, hogy az ilyen típusú programok törvényi szabályozása problémás, forrás pedig nem áll rendelkezésre. Apró Antal Zoltán a közös munkát két kiegészítéssel zárta, egyben felhívta a résztvevők figyelmét a munka folytatásának fontosságára:

- A támogatások nagyon fontosak, de sajnálatos tény, hogy azok struktúrája miatt értékes kezdeményezések buknak el, sokszor civil szervezetek mennek tönkre a támogatás miatt, de legtöbbször a támogatás hiánya miatt – éppen ezért *olyan támogatások szükségesek, melyek átláthatók, tervezhetők, fenntarthatók.*
- Magyarország szempontjából kiemelte *Andor László EU-biztos szerepéből adódó (az Európai Szociális Alapot kezelő miniszteri státust kapta meg éppen a szeminárium napjaiban), illetve a 2011-es magyar elnökség adta lehetőségeket.*

A budapesti szemináriumot február 11-én egy helyszíni látogatás zárta, mely során a résztvevők meglátogatták a csömöri Összefogás Rehabilitációs Nonprofit Közhasznú Kft-t. Az érkezést követően **Szekeres Tiborné** köszöntötte a külön busszal érkezett résztvevőket, majd röviden bemutatta a működésüket. Ezután hosszasan kérdések és válaszok következtek. Kivételesen az összes résztvevő példaértékű jó gyakorlatnak tekintette a csömöri kezdeményezést (2008-ban az év civil vállalkozása kítüntetést is elnyerte), melynek infrastruktúrája több mint 20 éven keresztül bővült folyamatosan. Több mint 600 megváltozott munkaképességű embernek biztosítanak munkahelyet intézményen belül, vagy partnereiknél. A célcsoport igényeit maximálisan figyelembe véve házon belüli képzéseket tartanak, majd a felkészítő fázis után személyre szabott foglalkozást biztosítanak a megváltozott munkaképességűeknek, közülük zömében fogyatékossgal élőknek (ez két külön jogi kategória Magyarországon). Miután a résztvevők minden kérdésükre választ kaptak, megtekinthették az intézményt. Benéztek a műhelyekbe, látták az oktatás folyamatát. A nemzetközi partnerek részéről felmerült az igény, hogy a Csömöron látott jó gyakorlatok módszertanát közös projekt keretében adaptálják saját országokban, melyet Szekeres Tiborné üdvözölt. A tanulmányút nyilvánosságát a Klubrádió telefonos riportja és a Metropol újságírói biztosították, két oldalas cikket megjelentetve. (web: <http://www.metropol.hu/mellekletek/allasoktatas/cikk/527076>)

A szemináriumot az **Európa a Polgárokért** és a **Nemzeti Civil Alap** támogatásával a **Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetsége** szervezte nemzetközi partnereivel –**WRZOS, YES Forum, NOSTOS** – együttműködve.

További információkkal állunk rendelkezésére:

Szentpétery Elemér
Nemzetközi programvezető

Tel.: +36-1-270-0414 **E-mail:** nonprofit@humszolg.hu
Web: humszolg.hu